

бежно моето изследване отвежда и **към въпроса за мястото, ролята и значението на историческата съдба в живота на ромите**, - и, по-специално, за техния характер и интелектуален потенциал. А, както е известно, “за формиране на характера изключително голяма роля играят и върховите моменти в историята на народа.”³⁸ И това е така, защото именно в тези върхови моменти цялата психическа, емоционална и интелектуална енергия на етническата общност и на съставлящите я лица се изявява в максимална, дори и оптимална, мощ и сила. И то в “образци” и “еталони”, които формират характерологичния стил и черти на реализация на етническата общност и съставлящите я лица в моменти на съдбовност.

И точно тук е голямата трагедия на циганите! Те не са имали и нямат своя държавност. Те не са имали и все още нямат своя писмена култура. При тези условия на живот и съществуване те са били длъжни да се грижат преди всичко за всекидневните си интереси и потребности, за елементарните си социални права и свободи. В тяхната история няма такива върхови моменти, които характеризират държавните етноси - военни победи, културни достижения на над традиционно-битово равнище, научно-технически открития и т. н. Тоест, те са лишени (не по тяхна вина, разбира се) от ония върхови моменти, които да индикират тяхната култура като напълно обособена, суверенна и то с “рейтинга” на съвременна култура - народностна или национална.

Казано съвсем кратко, ромите са били поставени от обществено-историческите обстоятелства в такива условия, които не са им позволили да формират и да развият своята етническа култура (а оттам и своя етнически характер и интелектуален потенциал) на такава висота, до която са достигнали и достигат етносите, имали или имащи своя държавност, своя писмена култура, свои върхови моменти в собствената си “официално-институционализирана” история. А това означава, че ромският етнически портрет (етническа култура, етнически характер, етнически интелектуален потенциал) се намира на по-ниско (поднародностно и поднационално) равнище. В този смисъл, **циганите не бива да се оценя-**

³⁸ Ст. Минчева, Тр. Трифонов Цит. съч., с. 288.